

ψυχὴν ὑπερ τῶν φυγῶν ἡμῶν. Iisdem paene verbis Irenaeus I. V. c. 1. n. 1: « Verbum potens homo verus... cum et suo sanguine redemerit nos Dominus et dederit animam pro nostris animabus » καὶ δοντος τὴν ψυχὴν ὑπερ τῶν ἡμετέρων φυγῶν. De Ignatio sufficit animadvertisse, quod ubique Christum hominem perfectum, verum natum, verum passum, vere mortuum, vere redivivum docet resurrectione, quae sit exemplar nostrae resurrectionis, e. g. ad Smyrn. n. 2. 4; ad Trajan. n. 9; ad Ephes. n. 7. Iustinus non solum docet Apolog. 2. n. 10, Christum esse « Verbum, corpus, et animam » (cf. August. cont. sermon. Arianor. n. 7); sed tam sollicite probat, esse vere hominem passibilem, et passum esse eā animā, qua clamabat: non mea sed tua voluntas fiat (dialog. cum Tryph. n. 98. 99), ut mirum sit absurdam suspicionem cuiquam in mentem venire potuisse. Origenis opus requirunt adversarii scriptum ante libros contra Celsum, ubi doctrinam professus sit de humana Christi anima, quam in libris contra Celsum agnoscisse fatentur. Dabimus libros de principiis editos anno 231, cum contra Celsum anno datum 249 disputaverit. Ibi de Princip. I. II. c. 6, quod caput totum est de incarnatione, ita loquitur n. 3. 4. 5. « Neque anima illa utpote rationabilis substantia contra naturam habuit capere Deum... » Verbum Dei cum anima in carne una... « Anima Christi cum Verbo Dei Christus efficitur... » « Rationabilem animam esse in Christo supra ostendimus... » Naturam animae illius hanc fuisse, quam est omnium animarum, non potest dubitari » etc.

THESES XIV.

De origine assumptae naturae ex nostro genere.

« Natura humana Christi non aliunde effecta sed ex nostro genere... per veram ex beatissima matre generationem propagata est, ut ipse sit primogenitus in multis fratribus communicans carni et sanguini nostro, atque inde secundus Adam et caput non alienigenarum sed propriae suae cognitionis. »

I. Omnes promissiones futuri reparatoris humani generis, harum deinde promissionum adimpletio per mirabilem

conceptum et nativitatem Iesu Christi non alium nobis exhibent Salvatorem, quam qui vere sit unus ex genere nostro et ex Adae propagine.

1°. Iam primis parentibus continuo post lapsum promittitur reparator, qui sit *semen mulieris*; patriarchis deinde repetitur illum promissum, in quo benedicentur omnes gentes, fore *semen ipsorum*; quae promissio restringitur deinceps ad familiam David; ut ille reparator futurus sit *semen ex lumbis ipsis* (1). Tandem eiusdem expectati redemptoris *conceptus et partus* ex Virgine stirpis Davidicæ praenuntiatur ab Isaia VII. 14. Non est hic locus explanandi et vindicandi singulas has praenuntiationes; certe in populo universo, cui « credita erant eloquia Dei, » origo Christi ex stirpe Davidicæ, ex tribu prouinde Iuda, ex posteris Abraham, Isaac et Iacob, ex filiis Adam ita erat extra omnem dubitationem posita, ut Messias a prophetis similipter nomine *David* (Ex. XXXIV; XXXVII; Os. III. 5. etc.) designari potuerit, et haec appellatio « filius David » in nomine eius velut proprium transierit (cf. supra p. 22).

2°. Ubi in N. T. describitur harum promissionum adimpletio, Iesus Christus ipse exhibetur ut ille promissus filius patriarcharum. Nominatum Christus vera generatione materna genitus est ex beatissima matre, et per Virginem matrem ex patribus. Virgini annuntiatur eins *conceptus*: « concepiens in utero et paries filium; » et hic filius dicitur per virtutem Spiritus Sancti ex ipsa manente virgine *genitus*: « quod nasceretur ex te (2) sanctum » (τὸ γεννηθέντον ἐξ σοῦ ἄγνοον); tamque vere est genitus ex ipsa, ut David auctor stirpis Mariæ in eodem contextu dicatur pater huius filii Mariae: « dabit illi Dominus Deus sedem David patriis

(1) Gen. III. 15; XVIII. 18; XXII. 8; XXVI. 4; XXVIII. 14; 2. Reg. VII. 12 sqq; Ps. LXXI. 1; LXXXVIII. 36 sqq; Is. XI. 1; Ier. XXIII. 5; XXXII. 15; Ezech. XXIV. 23, 24. etc.

(2) Codd. multi, versiones orientales, Codd. versionis antehieronymianæ, PP. plerique tam græci quam latini inde ab Irenæo et Tertulliano habent Luc. I. 35, particulariter « ex te, » De omissione huius particulae iam conquesitus est s. Ephrem Syrus (or. de margarita pretiosa): « quaedam exemplaria suprimit illud ex te, inquit, ut haereticis gratificantur. »

cius, Lue. I. 31–35 (1). Ita pariter s. Matthaeus (I.16) appellat Joseph «virum Mariae, de qua natus est Iesus» (ἢ οὐδὲ γένενθη), et Paulus Gal. IV. 4. Filium Dei dicit «factum ex muliere» (γεννημένον ἐξ γυναικός). Hisce locis, ait Tertullianus (de carne Christi c. 20), «grammaticis illis tortuosis silentium imponi, qui in Maria vel per Mariam, transeundo scilicet, Christum natum esse concedebant, sed ex matre genitum negabant. Misit Deus Filium suum factum ex muliere. Numquid per mulierem aut in muliere? Hoc quidem impressius quod factum potius dicit quam natum; simplicius enim enuntiasset natum, factum autem dicendo, et Verbum caro factum est consignavit, et carnis veritatem ex Virgine factum adseveravit.»

Ceterum nisi polemice contra docetismum agatur, perinde est, sive eum, qui verus homo demonstratur, dicas natum, genitum, factum γεννημένον in muliere aut per mulierem (praesertim ubi mater dicitur habens in utero ut Matth. I. 18), sive ex muliere factum dicas; utrovis enim modo vere per generationem ex filiis Adam humana natura derivata esse intelligitur. Propter tortuositatem tamen haereticorum, qui naturam visibilem Christi ex coelestibus delatam asserentes sub alia forma docetarum deliria proponabant (vide Iren. III. c. 32. n. 1. al. c. 22; I. V. c. 1. n. 2) Patres insistere solent efficaciae locutionis, qua dicitur «genitus seu factus ex muliere». «Ut ostenderet Apostolus, inquit Basilius de Spiritu Sancto c. 5, ex humana massa (ἰκανού ἀνθρώπειον φυτάζετος) carnem deiferam esse concretam, significantiorem vocem praeceligit; nam illud per mulierem posset notionem transitus in nativitate ingerere, hoc autem ex muliere satis declarat communicationem naturae in genito relate ad genitricem. Vide Athanas. ad Epictet. n. 5; s. Ephrem. serm. adv. haeretic. de margarita T. II. gr. lat. p. 268; Fulgent. de Incarnat. n. 4; Ferrand. ep. 3.

(1) «Eum agnoscimus primogenitum Dei esse et ante omnes res creatas, et patriarcharum filium, ut qui ex Virgine ex eorum genere caro factus est et homo fieri sustinuit... Etenim eorum, quos filiae generant, liberorum patres illos esse novimus, a quibus genitae sunt matres» s. Justin. dialog. n. 100.

ad Anatol. n. 2 (Galland. Bibl. T. XI. p. 346.) auctorem serm. advers. omnes haereses n. 8. inter Opp. Athanas. T. II. p. 235 etc.

II. Suscepit itaque Filius Dei per generationem ex substantia materna nostram naturam, ita ut B. Virgo vitali modo totum id contulerit, quod ad rationem verae ac propriae maternitatis requiritur, virtute Spiritus Sancti supernaturaliter efficaciam tribuente et operante ad producendum ex purissimo eius sanguine corpus in ordine ad infusionem animae; quae quidem natura nunquam per se erat, sed in ipsa generatione fuit natura assumpta Verbi. Verum de hac unione ex qua fit, ut Filius Dei ac Deus vere conceptus sit ex Virgine, alio in loco dicetur; nunc de communicatione solum naturae humanae, quatenus est ex substantia ss. matris solliciti sumus.

1° Id quod diximus, manifesto continetur in superioribus; neque enim aliter verum esset, Christum esse genitum ex muliere γεννημένον ἐξ γυναικός. Nec porro aliter verum esset, Christum esse semen Abrahae et David Gal. III. 16; 2. Tim. II. 8; nec Davidi posset esse promissus Christus tamquam filius à fructu lambi ius. Act. II. 30; (1) nec posset dici «Filius Dei factus (γεννημένος) ex semine David secundum carnem» Rom. I. 3. cf. IX. 5; nec se ipsum «filium hominis» tam constanter appellare potuisset. Haec enim omnia originem secundum humanitatem et naturae humanae derivationem ex genere nostro per generationem ostendunt. «Qua enim ratione fieret ex semine David, nisi carnem suscepisset ex matre, quae pertinebat ad semen David. De semine enim David Maria, de carne Mariae Christus» Ferrandus diacon. ep. 3. ad Anatol.

2° Eadem veritatem profitetur et professus semper est universus populus christianus in symbolis. Eadem distinete declararunt ss. Patres inde ab aevio apostolico. «Deus noster Iesus Christus parturiebatur (ἐκυροφηθεῖ) a Ma-

(1) «De fructu lambi eius sedere super sedem eius. In textu greco recepto consentientibus aliquot PP, et non paucis Codd. inter quos B. et D (ex prima manu), lectio est amplior: ἐκ καρπου της ὄσμου αὐτοῦ κατὰ ταρχα ἀνατητει τον Χριστον καθισαι ἐπι του θρονου αυτου.

ria, inquit Ignatius M., secundum dispensationem Dei ex semine quidem David, Spiritu autem Sancto et ep. ad Ephes. n. 18. cf. ib. n. 7; ad Smyrn. n. 1. Pluribus maternam ministracionem Virginis per supernaturalem operationem Spiritus Sancti fecundae ad gignendum ex sua natura Filium Dei secundum naturam humanam docet s. Hilarius de Trin. l. X. n. 15-17, quorum summa haec est. « Quamvis tantum ad nativitatem carnis ex se daret (B. Virgo), quantum ex se feminae edendorum corporum susceptis originibus impenderent, non tamen Jesus Christus per humanas (naturalis) conceptionis coaluit naturam. Sed omnis causa nascendi inventa per Spiritum, tenuit in hominis nativitate quod matris est, cum tamen haberet in originis virtute (al. in originis nativitate), quod Deus est et (1). Nullus vero praeclarior potest esse modus exprimendi totum mysterium, quam qui verbis continetur s. Fulgentii et aliorum quindecim episcoporum in Sardinia exulum. « Verbum Dei idemque Verbum Deus humanam carnem de carne matris accipiens sic utique formam servi accepit, ut permaneret in forma Dei.... et incommutabilem habens de natura Patris per omnia deitatem creari dignatus est non creatus, et fieri voluit ex muliere non factus a Patre sed genitus.... unus idemque de Patre sine initio Deus semper genitus, de matre homo versus secundum carnem temporaliter conceptus et natus. Quam carnem non conceptam accepit unigenitus Deus, sed in ea est Deus altissima humilitate conceptus (2). Idem quippe Deus creatus est in Virgine et de Virgine secundum carnem, qui sibi de qua et in qua crearetur, creaverat genitricem. Si autem Deus Verbum sic in Virgine caro fieret, ut ex ea non fieret, procul dubio non de carne matris idem Deus haberet substantiam carnis, essetque eius per Virginem transitus, atque ita nec mediatoris sacramentum nobis pro-

(1) Sensus ultimae periodi non parum obscurae sine dubio hic est: causa nascendi erat quidem ex parte matris totum id quod mater ex sua substantia conferre debet ad hominis nativitatem; sed virtus productrix ex Deo erat supernaturaliter operante.

(2) Haec est propria ratio, cur B. V. vere sit θεοτόκος, de qua res suo loco dicetur.

ficeret ad salutem, nec humanae divinaeque plenam in se Christus Dei Filius inconfusibiliter uniret substantiae veritatem. Hoc ergo medicinaliterusa est bonitas divina remedium, ut ille unigenitus Deus, qui est in sinu Patris, non solum in muliere sed etiam ex muliere fieret homo » Fulg. de Inearn. n. 4. 5. Vide etiam Expositionem fidei inter Opp. Iustini M. n. 10.

III. Postremis verbis quae citavimus, s. Fulgentius non modo factum enuntiavit sed etiam rationem exposuit, cur in praesente oeconomia mediator Dei et hominum homo Christus Jesus non solum verus homo sit, sed etiam oportuerit eum secundum humanitatem originem traxisse ex nostro genere. Voluit quippe Deus, ut satisfactio non modo per hominem sed per hominem generationis huius Adamiticae exhiberetur, atque ita genus humanum lapsum velut satisfaceret ipsum in suo capite Deo-homine, qui secundum humanitatem pertineret ad ipsum genus. Hanc doctrinam Apostolus proponit Heb. II. 11-16, ubi praesentem oecconomiam redēptionis proxime nēxam esse ostendit cum communi origine nostra et Christi secundum carnem: « qui enim sanctificat et qui sanctificantur, ex uno omnibus; propter quam causam non confunditur fratres eos vocare et (1). Hoc igitur modo fit, ut pueri i. e. redēpti omnes communem habeant cum ipso carnem et sanguinem, et ipse vicissim particeps sit eorum carnis et sanguinis; sunt enim haec reciproca. Quam quidem cognitionem fuisse dispositam, ait Apostolus, « ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, et ut scilicet mors eius esset satisfactio pro omnibus. Affinis his est idea secundi Adam, ut in Scripturis exhibetur; nam et per hominem mors et per hominem resurrectio mortuorum » 1. Cor. XV. 21, 22;

(1) Sunt PP. non pauci et interpretes catholici, qui illud et uno omnes et intelligent de Deo: et ex uno Deo omnes. Quia interpretatione prachabita id, de quo nobis nunc sermo est, nihil minus demonstratur ex v. 14-17. Patres qui interpretati sint ex uno Adam, non reperio nominatos in commentariis recentiorum etiam corrum, qui hanc interpretationem alteri praferunt; intellectus tamen ita Athanasius cont. Apoll. I. I. n. 4. et adhuc evidenter in fragmento citato ab Euthymio Opp. Athanas T. I. p. 1274.

Rom. V.; 1. Tim. II. 5, in quibus locis sub nomine hominis non modo communis natura sed etiam origo Christi secundum carnem ex genere nostro, et eveniens origo communis nobissem suis fratribus implicite continetur.

Interiorem rationem eandem, cur oportuerit Verbum ex ipso nostro genere naturam assumere, apud ss. Patres frequentissime explicatam reperimus. Sic s. Irenaeus non ex limo terrae, ut primus Adam formatus est, sed ex Maria genitum esse Christum ait, « ut non alia plasmatio fieret, et non alia esset plasmatio quae salvaretur, sed eadem ipsa recapitularetur »; videlicet ut natura humana non aliunde desumpta sed ab ipso Adam salvando propagata esset in Salvatorem, atque ita in ipso et per ipsum natura lapsa restauraretur. Propterea etiam s. Lucas, subdit Irenaeus, a Christo usque ad Adam describit genealogias « finem coniungens initio et significans, quoniam ipse est qui omnes gentes exinde ab Adam dispersas et universas linguis et generationem hominum cum ipso Adam in semetipso recapitulatus est » Iren. I. III. c. 21. n. 10; c. 22. n. 3. al. cc. 31. 32. Gemina habes apud Athanasium contr. Apollinar. I. II. n. 5. « Verbum Deus genitus ex Maria Virgine et Spiritu Sancto in Bethlehem Iudeae ex semine David et Abraham et Adam, sicut scriptum est, omnia accipiens ex Virgine, quae initio ad constitutionem hominis efformaverat et considerat, absque peccato... non divinitatis mutationem subiens, et humanitatis innovationem (χαντρισμόν) efficiens secundum suam voluntatem, ut gentes concorporales et comparticipes essent Christi (οἵτε είναι τὰ ἔνη συστώμα καὶ συμπτούχα του Χριστού), quemadmodum scribit Apostolus (Eph. III. 6.);...quoniam voluit Deus unigenitus plenitudine divinitatis sue plasmationem archetypi homini et novum opificium ex matrice Virginis suscitare (1) in se ipso physica generatione et indissolubili unione, (1) ut pro hominibus salutare negotium perficeret. »

(1) Θεού του πανογένους εὐδοκεστάτους τῷ πλεονεματι τῆς θεοτήτος αὕτου την του ἀρχέτυπου πάλαι ἀνθρώπου καὶ ποιησιν κατνή τὸ μήτρα παρθένου ἀναστηθεσθαι τάντοι φυσικὴ γεννησι καὶ ἀλιτρὴ ἐνοση.

Propter eandem cognitionem nostram secundum naturam et nativitatem humanam Filii Dei dicitur universalis natura assumpta, et nos omnes dicimur in Christo oblati et mortui esse. « Ex nobis accepit quod proprium offerret pro nobis, ut nos redimeret ex nostro, et quod nostrum non erat, ex suo nobis divina largitate conferret... De nostro sacrificium, de suo praemium est... Didicistis igitur, quia sacrificium de nostro obtulit. Nam quae erat causa incarnationis, nisi ut caro quae peccaverat, per se redimiceretur... Ergo si caro omnium et in Christo subiacta in iuriae, quomodo unius illam cum divinitate dicitis substantiae »? s. Ambros. de Incarn. n. 54-57. « Natus enim ex Virgine Dei Filius... naturam in se universae carnis assumpsit, per quam effectus vera vita genus in se universae propaginis temuit... Qui non manebit in Christo, regni Christi incola non erit. Non erit autem, non quod sibi non patuerit incolatus; universis enim patet, ut consortes sint corporis Dei atque regni, quia Verbum caro factum est et habitavit in nobis, naturam scilicet universi humani generis assumens; sed unusquisque pro merito evellendum se praebet » s. Hilar. in Ps. 51. n. 16. 17. « Habitavit in nobis, quos sibi Verbi divinitas coaptavit, cuius caro de utero Virginis sumpta nos sumus. Quae si de nostra i. e. vere humana non esset, Verbum caro factum non habitasset in nobis... Substantiam nostri corporis suam fecit... non de quacumque materia sed de substantia proprie nostra » s. Leo serm. 10. de nativ. c. 3. Propter eandem naturae nostrae assumptionem ex nostro genere frequentissime Patres dicunt, nos iam surrexisse in Christo et cum Christo, fratre nostro primo-genito et primitiis dormientium (I. Cor. XV. 20; Col. I. 18). « Quemadmodum (Christus) nobis arrhabonem Spiritus (domum inchoatum tamquam pignus plenitudinis obtinenda in patria) relinquit, ita et a nobis arrhabonem carnis accepit et vexit in coelum, pignus totius summae illuc quandoque redigendae (cf. Eph. IV. 12. 13.). Securae estote caro et sanguis, usurpatis et coelum et regnum Dei in Christo » Tertull. de resurrect. carnis n. 51. « In Salvatore omnes surreximus; est enim in illo Christi (Christo?) homine unius-

cuinsque nostrum carnis et sanguinis portio. Ubi ergo portio mea regnat, regnare me credo... Habemus praerogativam sanguinis nostri; in Christo enim caro nostra nos diliguntur s. Maximus Taurin. hom. I. in pascha ed. Romae 1784. pag. 474. Vide etiam s. Cyrill. Alex. in Rom. VI. 6. (Mai. Nova Bibl. PP. T. III. p. 13; ib. P. II. p. 11).

Corollarium 1. Quando ss. Patres docent, naturam humana a Verbo assumptam esse naturam communem, duo sibi volunt: a) naturam humanam Christi specie eandem esse ac in ceteris hominibus, adeoque Christum secundum carnem esse nobis consubstantialem (*όμοιον*); b) naturam humanam non aliunde effectam, sed ex nostro genere per generationem veram licet supernaturalem et virgineam ex filia Adam esse Verbo communicatam, atque ita communem esse naturam non solum specifica substantia sed etiam origine ex Adamo.

Nullatenus vero significatur nomine naturae *communis* natura *universalis*, quae sola mentis abstractione consideratur, et quatenus universalis nec existit nec existere potest; neque significatur nomine communis naturae *natura realiter existens* in hominibus omnibus; neque natura assumpta natura una *singularis* et *individua*, quatenus *individuum* opponitur *universalis* aut *realiter multiplicato* in pluribus. Si autem hoc vocabulo *individuum* significatur *totum per se consistens* et non *communicatum* partis instar, ac proinde opponitur *assumpto* et *communicato* instar partis, *assumptam* naturam dicere *individuum* esset evidens contradictione; de qua re inferius. « Natura aut in *simplici definitione* (*ψηλη θεωρία*) consideratur, per se enim non existit (natura abstracta et universalis); aut consideratur *communiter* (*κοινώς*) in omnibus eiusdem speciei hypostasibus has coniungens, quae dicitur *natura considerata in specie* (realiter existens); aut spectatur eadem integrum cum receptione accidentum in hypostasi, et dicitur *natura considerata in individuo* (iv *τοπῳ*), quae est eadem cum illa, quae in specie consideratur (scilicet natura specifica est in Petro ipsa natura individua; discriminum solum est in modo considerandi, quod vel abstrahitur a no-

tis individuantibus, vel eae in natura simul considerantur). Deus Verbum igitur incarnatus neque naturam in simplici definitione spectatam assumpsit, non enim haec esset incarnationis sed deceptio et fictio incarnationis; neque assumpsit naturam quae cernitur in specie, non enim omnes hypostases (homines) assumpsit; sed assumpsit naturam in individuo, quae est eadem cum illa, quae in specie consideratur (ιλλα την ἐν ἀτομῷ την αὐτήν οὐσίαν τη ἐν τῷ εἴδετ). Primitias enim massae nostrae (ιντεργάν του ἡμετέρου φυρματος) assumpsit, non quidem naturam per se subsistentem, et que prius fuerit individuum, atque ita deinde ab ipso sit assumpta; sed in ipsius hypostasi subsistentem et s. Ioan. Damasc. Fid. orthod. I. III. c. 11. Cf. S. Th. 3. q. 4. aa. 4-6; Petav. Incarn. I. V. c. 5.

Corollarium 2. Quamvis Christi conceptio et nativitas secundum carnem sit supernaturalis, dici tamen potest et est Christus ipse *naturalis filius hominis*. Ut enim sit filius, sufficit origo ex matre per veram generationem maternam; ut sit *naturalis filius*, sufficit ut vi illius originis habeat eandem specie naturam cum matre et communicatam a matre. Vide S. Th. 3. q. 33. a. 4. ad 1.

THESES XV.

De perpetua et perfectissima virginitate matris Dei.

* Dogma revelationis de intemerata virginitate matris Dei non eo unice continetur, quod Deus Verbum secundum humanam naturam operante Spiritu Sancto ex ea manente virgine conceptus sit; sed praeterea iuxta Scripturarum doctrinam, ut in praedicatione ecclesiastica semper et ubique intellecta est ac declarata, credendum etiam est, in parte ipso et post partum semper illibatum perseverasse totum parvissimae virginitatis decus ac ornamentum. *

I. Primum quod in thesi indicamus, res est tam manifesta in Scripturis et in omnium Christianorum professione, ut non nisi Iudaei illisque affines sectac Christum merum hominem fuisse blasphemantes, id in controversiam vocare potuerint. Nec mirum valde est, ab incredulis et rationalistis nostrae et superioris actatis eandem impietatem forma adhuc horribiliori quam ab antiquis illis fuerat propo-

sita, fuisse ex inferni sentina revocatam: « hi enim quae-
cunque quidem ignorant, blasphemant; quaecumque autem
naturaliter tamquam muta animalia norunt, in his cor-
rumpuntur. »

Modus conceptionis Iesu Christi distincte describitur
ab Evangelistis Luc. I. 26. sqq.; Matth. I. 18. sqq.

1º In hisce locis insistunt, absque viri opera Iesum Chri-
stum esse genitum ex ss. matre per virtutem Spiritus Sancti
fecunda, idque repetunt tam diligenter, ut Matthaeus praeser-
tim scopum polemicam iam tum oculis habuisse videatur
(cf. v. 25. cum antecedentibus). (1) In his illibata virginitas
iam enuntiata est; quomodo enim Spiritus omnis sanctitatis
et sanctitas subsistens permitteret, ut dum ipse opera-
tur mysterium, in corpore illibato quidquam accideret, quo
illud deus etiam solum materialiter minui videretur. Imo
sicut sanctitas universum ita nominatio puritas et virgi-
nitas quatenus est *repugnantia* cum quovis naeve et qua-
vis corruptione, a Spiritu Sancto obumbrante et a Verbo
concepto novis et Virgini Virginum soli propriis splen-
doribus aucta et consecrata censeretur, ut ss. Patres fre-
quentissime docent (2).

Ad hanc puritatis et virginitatis consecrationem et cla-
rificationem indicandam non quidem unice sed tamen etiam
pertinet, quod opus incarnationis, licet efficiens spectatum
commune sit SS. Trinitati utpote opus ad extra, Spiritui

(1) Ex scopo bene demonstrando, Iosso nulla partes fuisse vel
esse potuisse in generatione virginica Iesu Christi, explicatur modus lo-
quendi: « et non cognoscet eam, donec poperit filium suum primo-
genitum. » PP. complures egerant de significacione particulae *donec*,
quos citat Petav. Incarn. I. XII. c. 18. n. 8.

(2) « Si partu coepit esse mater, ut virgo sacrator permaneret »
Gaudentius Brix. tract. IX. p. 282. « Qui egreditur et ingreditur, et in-
troitus sui et exitus nulla vestigia relinquit, divinus habitator est non
humannus, et qui conceptu suo virginem servat et ortu suo relinquit
virginam, non terrenus homo est sed coelestis. Nostrae ergo carnis ordo
secedat... Virgo, te gratia matrem praestitit non natura, genitricem
te dici pietas (Dei) voluit, quam non sinebat integritas; in tuo concep-
tu, in tuo partu crevit pudor, ancta est castitas, integritas roborata
est, est solidata virginitas » s. Petrus Chrysol. serm. 142. p. 125. ed.
Raynaudi 1693.

Sancto nominatim appropriatur. Unde Patres illapsum Spir-
itus Sancti in fontem baptismi ad regenerationis vim imper-
tiendam, et obumbrationem vivificantis eiusdem Spiritus in
beatissima matre Virgine invicem comparare solent. « Omni
homini renascenti aqua baptismatis est instar uteri virginalis
codem Spiritu Sancto plente fontem, qui replevit et Vir-
ginem, ut peccatum quod ibi vacuavit conceptio (i. e. prohi-
bitum quidquid non est purissimum et illibatum), hic mystica
tollat ablutione » s. Leo de iust. serm. 4. c. 3; serm. 5. c. 6. Ab
haec non dissimilis est comparatio altera, qua Ecclesiam vir-
ginem et matrem Spiritu Sancto fecundam membrorum Chri-
sti conferunt cum Virgine matre Maria codem Spiritu ope-
rante fecunda Christi capit. « Virgo est Ecclesia: dictu-
rus es mihi forte, si virgo est, quomodo parit filios? aut
si non parit filios, quomodo dedimus nomina nostra, ut de
eius visceribus nasceremur? Respondeo: et virgo est et pa-
rit. Mariam imitatur, quae Dominum peperit. Numquid
non virgo Sancta Maria et peperit et virgo permanxit? Sic
et Ecclesia et parit et virgo est. Et si consideres,
Christum parit, quia membra eius sunt, qui baptizantur...
Si ergo membra Christi parit, Mariae simillima est » s. Aug.
serm. 213. c. 7. al. de tempore 119. cf. De sancta virginitate
c. 6. (1).

2º Porro Evangelistae non solum declarando operatio-
nem Spiritus Sancti et excludendo naturalem conceptionis
modum (2), sed verbis dissertis et directe totum virginitatis

(1) Solus Christus est et dicitur *semen mulieris* Gen. IIII. 15., quando
sermo est de generatione physica secundum carnem, quia solus geni-
tus ex Virgine. Ita pariter illi, quos virgo Ecclesia regenerat, appellan-
tur de *seme mulieris*, quae est Ecclesia Apoc. XII. 17. Ex hac ergo
locutione inter argumenta cetera ostenditur l. c. Gen. Virginem matrem
esse praeannuntiatam. Loca alia at Gen. IV. 25; XVI. 10; XXIV. 90; I.
Reg. I. 11., ubi videri posset etiam in conceptu naturali dici *semen mu-
lieris*, longe aliquid dicant. Vide cl. P. Patrizi in Evang. I. III. disser-
tat. 16. n. 56.

(2) « Si considereremus id, quod est ex parte materiae conceptus,
quam mater ministravit, totum est naturale; si vero considereremus id
quod est ex parte virtutis activae, totum est miraculosum » S. Th. 3.
q. 33. a. 4. Videlicet si *conceptus* sumitur significacione activa, quidquid

deens integrum illibatumque servatum esse demonstrant. Nam cum apud Lue. I. 34. beata Virgo angelo futuram conceptionem Filii Altissimi nuntianti suam declarat voluntatem perpetuo conservandae virginitatis, angelus eam securam esse iubet exponendo modum supernaturalem conceptionis opera Spiritus Sancti; quem ipsum modum conceptionis, salva virginitate, confirmat tum appellando ad aliud miraculum non quidem par, analogum tamen, tum generatim ex Dei omnipotentia. Nec minus lucentia est declaratio s. Matthaei, qui alteram expositionem mysterii ab angelo delatam ad s. Iosephum parallelam priori quae ipsi ss. matri facta erat, concludit appellando ad prophetiam Isaiae. Hoc totum factum esse, ut adimpleretur divinum oraculum: ecce Virgo in utero habebit etc. Haec autem verba intelligi non posse nisi in sensu composito, habituram scilicet in utero manente virginitate, qua per excellentiam est ἡ περθετός, tum per verba ipsa claram est, tum aliis demonstratur argumentis mox afferendis.

II. Alterum quod credendum esse dicimus in thesi, dogma est integrae virginitatis servatae etiam in parte. Patet sermonem hic non esse de virtute illibatae castitatis, quatenus ad animalium pertinet, quae enim de hac virtute posset esse quaestio, aut quae difficultas eam intelligendi posset repeti ex parte, quo mater Dei Filium Dei edidit in lucem? Sed agitur de ea virginitate, quae ut ss. Patres uno velut ore nos docent, sine miraculo una cum editione prolixi in lucem consistere nequeat; immo cuius integritas in partu credi quidem possit ac debeat, quia revelata est, mente tamen humana quomodo sit, intelligi non possit, quia omnes nostras, quas de corporibus habemus, empiri-

est efficientiae et actionis, id est supernaturale. Si vero *conceptus* sumitur objective et terminative, intelligi potest dupliciter. Vel enim 1. consideratur terminus integer, id est Deus-homo, Verbum caro factum: atque sane terminus hic est supernaturalis includens unionem hypostaticam, atque adeo est fastigium ipsum totius ordinis supernaturalis. Potest 2. considerari terminativa id, quod praeceps efficitur ex substantia matris, quod est aliquid ex naturali sanguine BB. Virginis formatum; hoc ultimo sensu loquitur s. Thomas I. c.

cas cognitiones superat, et legum physicarum ordinem excedit, secundum quas corpora esse et regi et agere cognoscimus. Sermo igitur est de virginitate etiam materialiter spectata, quatenus illibata corporis integritate consistit. Haec qualis fuerit in partu beatissimae matris servata, a secundum catholicorum intellectus lineam et non aliunde discemus quam a ss. Ecclesiae doctoribus, quibus sicut revelationis custodis ita eiusdem explicatio et definitio sub assistentia Spiritus veritatis cum eis in aeternum manentis divinitus commissa est.

1^a. Quaerimus, quomodo circa hoc caput se habeat relatio in Scripturis ipsis consignata. Locus princeps huc pertinens est vaticinium Is. VII. 14: «Ecce Virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen eius Emmanuel»; «quod est interpretatum nobiscum Deus», ut subditur in Evangelio Matth. I. 23. Hebraice ad litteram ita est: «Ecce ipsa Virgo praegnans et pariens filium, et vocabit nomen (rem, Esse) eius nobiscum Deus» (1).

a) Oraculum refertur ad Christum et Virginem matrem eius; id enim patet ex natura sive potius naturis divina et humana filii. Emmanuel scilicet nomen, quod nemo umquam in Scripturis gessisse legitur, non est impositum ex arbitrio vel adjunctis externis, sed per nomen ex usu loquendi biblico designatur res et intima natura illius, qui praedicitur cf. Is. IX. 6. Hoc etiam interim omissio, filius Emmanuel Is. VIII. 8. porro dicitur is esse, cuius est terra Israel, promissus inquam Messias (2). Praeterea conceptio et nativitas huius Emmanuelis declaratur esse supra naturae leges, de qua re dicemus paulo post. Denique s. Matthaeus I. 22. 23, quod argumentum solum sufficit, disserte docet, vaticinum ad Christum eiusque mira-

הָבָת הַלְלוֹת הָרָה יוֹלֶדֶת בֵּן וְקָרְבָּת שְׁמֹו עֲמִינָא (1)

(2) Si daremus, alium regis Achaz absolute potuisse appellari hisce verbis: «terra tua o Emmanuel», certe non potisset designari alius inter regis filios, nisi successurus in regno. At is, Ezechias scilicet, tum tempora non nasciturus sed adolescens iam erat novem saltem annos natus, ut advertit s. Hieronymus, vel annis rite subductus etiam grandior.

bilem conceptionem et nativitatem pertinere. Unde et ss. Patres et interpres christiani omnes prophetiam de Christo intellexerunt.

b) Mater Emmanuelis certissime Virgo appellatur, idque cum articulo *ἡ περθένος ἡγετής*, cui proprietas hoc nomine designata modo singulari et excellenti conveniat. Sex enim in locis, ubi praeterea hoc nomen reperitur, non alia quam virginis significatio ei subest Gen. XXIV. 3; Exod. II. 8; Ps. LXVII. (heb. 68.) 26; Cant. I. 3; VI. 7; Prov. XXX. 19. (1). Immo ne res gravissima ad tricas grammaticorum deducatur, determinatio veri sensus Isaiae nullatenus pendet a significacione exclusiva nominis per se spectati; hoc enim loco modus solemnis annuntiandi prodigium singulare postulat necessario significacionem *virginis*, ne oratio sit inepta. Propterea Iudei usque ad controversias adversus Christianos (ut patet ex LXX. et ex modo citandi s. Matthaei), Christiani semper omnes usque ad exortum rationalismum, de Christo et de mirabili supernaturali eius conceptu ex Virgine vaticinium intellecerunt. Postremo hic iterum interpretatione Evangelistae Matth. I. 22. 23. etiam sola ad demonstrationem sufficit.

c) Hisce praestituti verba: « ecce Virgo concipiet, » necessario intelligenda sunt in sensu composito tum apud Isaiam tum evidentissime apud Matthaeum, ubi vel ab Evangelista vel ab angelo apparet s. Iosepho prophetia declaratur. Atqui si hoc conceditur, iam etiam verbum alterum « et pariet, » sensu eodem necessario intelligitur.

(1) Ex ultimo hoc loco confici aliqui putant, nomini *עלבָר* per se non subesse significacionem virginis, sed cuiusvis adolescentiae. At nisi forte nomen ibi significet abstracte *adolescentiam* pro *עלבָר* ut intellecerunt LXX., syrus et latinus interpres, certe retinet significacionem virginis; puellam scilicet designat inuptam, diligentissime custodifam, ad quam nulli viro patet aditus, nisi qui fraudulentis artibus viam occultissimam sibi paret. Tria sunt difficultia mihi et quartum penitus ignoro (hebr. tria sunt mirabiliora, quam ut ea capiant, et quatuor ignoro): viam aquilas in caelo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, viam viri in adolescentia (hebraica verba possunt reddi: viam viri ad virginem).

Ergo tum apud Isaiam tum apud Matthaeum Virgo manens virgo non modo concipere sed etiam parere dicitur. Revelatum est igitur, ss. matrem, sicut erat *ἡ περθένος ἡγετής*. Virgo per excellentiam ante conceptum et in conceptu Emmanuelis, ita mansisse in eadem integritate etiam in partu. Quod dicimus in propositione maiori et minori, clarum est imprimis ex verbis ipsis, praesertim ut hebraice et apud Matth. leguntur: « ecce illa Virgo (quam propheta velut praesentem intuetur) *praegnans et pariens.* » Praeterea haec proferuntur ab Isaia, postquam regi obtulerat optionem signatrandi supra ordinem naturae. Recusante rege illud petere, propheta tamquam prodigium insigne promissurus praefatur: « propterea (quia tu petere recutas) dabit Dominus ipse vobis signum (dignum sua omnipotentia et sapientia infinita); ecce Virgo » etc. Sensu diviso non modo nullum prodigium sed vulgare aliiquid et obvium annuntiaretur verborum solemnitate, quae hominem prudentem nendum prophetam dedecret; sensu vero composito, quem solum verba praeseferunt, enuntiatur aliiquid secundum naturae leges contradictorium, « virgo praegnans et pariens, » quod ergo a solo omnipotente effici queat, et sane prodigium est respondens solemnitati orationis propheticae. Denique apud Matth. sicut conceptus ita partus virginis clare demonstratur. Duo enuntiat Evangelista facta distincta, conceptum sine opera viri per virtutem Spiritus Sancti, et partum filii; utrumque autem dicitur esse factum, ut adimpleretur prophetia de *Virgine praegnante et pariente.* Teste ergo Evangelio, sicut prophetia de Virgine praegnante praedicit modum supernaturalem conceptionis sine labore virginitatis illibatae, ita prophetia de Virgine pariente praedicit modum supernaturalem partus sine laesione virginitatis eiusdem.

Constat igitur de revelatione virginitatis integerrimae etiam in partu servatae ex ipsis Scripturis. Quod ipsum ratione non absimili confici posset ex narratione s. Lucae; tum quod verba angelii ad Virginem I. 31: « ecce concipies in utero et paries filium, » sunt ipsa applicatio prophetiae Isaiae, et ideo nomen et proprietas *virginis* subintelligi

debet (1), tum quod sollicitudo beatae Virginis pro servanda virginitate (v. 34: « quomodo fiet istud? ») refertur ad totum, quod praecessit: « concepies et paries; » atque ideo etiam virtus Spiritus Sancti et obumbratio Altissimi v. 35. in responsione angeli extenditur ad virginitatem servandam in utroque, scilicet non solum in conceptione sed etiam in partu. Cf. supra p. 59. 60.

Matth. I. 18 seqq.

« Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est a Domino per prophetam:

« Antequam convenient,

inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. Quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est.

Pariet autem filium,

et vocabis nomen eius Iesum; ipse enim salvum faciet etc. »

Ex Is. VII. 14.

« Ecce Virgo

in utero habebit.

et pariet filium,

et vocabunt nomen eius

Emmanuel, quod est in-

terpretatum Nobiscum

Deus. »

Luc. I. 26 seqq.

« Missus est angelus ad Virginem... Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?

Ecce concepies in utero... Spiritus Sanctus superveniet in te et virtus Altissimi obumbrabit tibi:

et paries filium... quod nasceretur ex sanctum: et vocabis nomen eius Iesum; hic erit magnus Iesum; hic erit magnus et Filius Altissimi vocabitur. »

2°. Reliquum est, ut compendio exhibeamus huius revealatae doctrinae catholicum intellectum, quemadmodum in omnium aetatum professione se manifestavit.

a) In omnibus symbolis universalis Ecclesiae est professio fidei christianae: « in Iesum Christum... qui natus est

(1) Is. LXX. οὗτος ἡ παρθένος ἐν γυναικὶ λαβήσεται καὶ τεῖχεται σίων, καὶ καλεσθεται το ὄνομα αὐτοῦ...

Luc. Ιδου σιδηρὴ ἐν γυναικὶ καὶ τεῖχη σίων, καὶ καλεσθεται το ὄνομα αὐτοῦ...

Ubi vides loco subiecti ἡ παρθένος quod est apud Is., esse apud Luc. ipsam personam Virginis, quam angelus praesentem alloquitur; cetera omnia esse eadem.

ex Maria Virgine; » vel: « qui natus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine » (1). Hinc per omnes aetates inde a Patribus apostolicis (cf. Ignat. ad Smyrn. n. 1; ad Ephes. n. 19.) appellatio propria erat, qua matris Dei deus et laudem singularem praedicari fideles omnes credebant, ut salutaretur *Virgo, semper Virgo, Virgo mater* (2). « Quis enim unquam, ait Epiphanius haeres. 78. n. 6, aut in qua generatione ausus est pronuntiare nomen Mariae, quin interrogatus continuo subiceret appellationem *Virginis* ?

b) Iovinianus haereticus cum suis non negabat, Christum illaesam matris virginitate esse conceptum; sed quod eam virginem etiam in parte permanisse inficiabatur, haec eius sententia inter ceteros errores damnata est ut contraria oracula Scripturae, professioni in symbolo, doctrinae sacerdotum, quemadmodum declarat synodus Mediolanensis labente saec. IV. in responsione ad Siricium Pontificem, qui

(1) Quid in formulis symboli explicacionibus distincte dicitur: « conceptus de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine, » id in antiquioribus formulae essenter complexe ita, ut nativitatis nomine comprehendatur tam conceptio quam editio in lucem, et ad utramque supernaturalis operatio Spiritus Sancti referatur: « qui natus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine. » Magis explicite idem dicunt SS. PP. e. g. Damascenus de fid. orthod. I. I. c. 2.: « sine semine conceptus, sine corruptione ex Sancta Virgine et Dei genitrici Maria natus est per Spiritum Sanctum. »

(2) Ο μῆτρα παρθένος, καὶ παρθένη μῆτρα Method. de Simon. et Anna n. 9. Μαρία παρθένος Amphiloche. in or. de occurrens Domini n. 3. Galland. T. VI. p. 469. Quod in symbolo a catechumenis reddendo dicitur sic I. X... παρθένηται τι παντας ἄρτου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, id formula altera explicatio pariter praescribit initians ita habet: παρθένηται τοι ἔστι παρθένηται τι τῆς ἀγίας Μαρίας τῆς παρθένου Επίφανης ad fin. Ancorati. Ita etiam August. Enchirid. c. 24. « ut crederemus in Dei Patris omnipotentis unicuius Filium natum ex Spiritu Sancto et Maria Virgine... quo si vel nascente corrumperetur eius integritas, non iam ille de Virgine nascetur, emique falso, quod absit, natum de Virgine Maria tota confiteretur Ecclesia, quae imitans eius matrem quotidie parit membrum eius et virgo est. »

In liturgiis omnibus orientalibus et occidentalibus, dum fit Sanctum commemoratio, primo semper loco est « imprimis gloriose *semper Virginis* Dei genitricis Mariae » ἐξηγετητης παναγίας, ἀγράντου, καὶ ὑπερολογισμης ἱδιοκου δεσποτης, ἡμῶν, θεοχοου καὶ επιμαρθνου Μαρίας.

Ioviniani et sectatorum eius damnationem in Romano Concilio factam nuntiaverat. « *De via perversitatis produntur dicere: virgo concepit, sed non virgo generavit.* » Potuit ergo virgo concipere, non potuit virgo generare, cum semper conceptus praecedat, generatio sequatur? Sed si doctrinis non creditur sacerdotum, creditur oraculis Christi, creditur monitis angelorum..... creditur symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Romana intemerata semper custodivit et servat. » (Inter epp. Ambros. ep. 42. n. 4. 5. ed. Maur.). Augustinus narrat, solitum Iovinianum contra Catholicos suspicionem movere, quasi negaret veritatem carnis Christi, quia docebant Christum illaesa matris virginitate in lucem editum esse. « *Hoc de Manicheorum nomine et crimen faciebat etiam Iovinianus, negans Mariam Sanctae virginitatem, quae fuerat dum conciperet, permanisse dum pareret; tamquam Christum cum Manicheis phantasma crederemus, si matris incorrupta virginitate dicernimus exortum. Sed in adiutorio ipsius Salvatoris..... sperverunt Catholici, velut acutissimum quod Iovinianus exseruerat argumentum, et nec S. Mariam pariendo fuisse corruptam nec Dominum phantasma esse crederunt, sed et illam virginem mansisse post partum, et ex illa tamen verum Christi corpus exortum. » Aug. cont. Julian. l. I. c. 2.*

c) Tum dogmatis, de quo agimus, connexio cum mysterio incarnationis Verbi, tum modus quo in Scripturis propheticis et evangelicis et in fidei symbolis continetur expressum, tum Ecclesiae Dei erga matrem Dei constans pietas, tum eiusdem multiplex et varia impugnatio inde a primis Ecclesiae temporibus ab haereticis tentata effecerunt, ut huius doctrinae assertio et explicatio in monumentis liturgicis, dogmaticis, polemicis omnium aetatum et omnium Ecclesiarum latissime pateat. Christianae antiquitatis monumenta sufficienti amplitudine recensita video apud Gregor. de Valentia T. IV. disp. II. q. 2; Suarez in 3. P. T. II. disp. V; Petav. de Incarn. l. XIV. c. 6; Assemanum ad T. III. S. Ephrem graec. lat. dissertat. c. 10; Zaccarian Cod. liturgie. T. I. dissert. II. c. 5. coroll. 6. p. 72. Nobis satis erit communem Patribus doctrinam recoluisse propositis aliquot

capitibus, ex quibus appareat, quomodo haec in partu virginitas intellecta semper sit et intelligi debeat, quin disquisitiones instituantur physiologicae neque necessariae immo neque utiles ad scopum propositum. In quocumque enim essentia virginitatis consistat, ss. doctores et revelationis interpres non solum declarant, virginitatem mansisse quoad essentiam illaesam, sed docent magno consensu modum conservationis fuisse perfectum ita, ut sine ulla virginie corporis laesione aut effractione divinus infans a matre beatissima in lucem sit editus.

Non equidem congruentius mihi videor posse hoc prodigium mente concepire, quam si aliquas proprietates, quales sunt corporum glorificatorum, sicut in corpore Verbi ita in corpore virginalis matris a filio communicatas et in ea velut anticipatas intelligam, non quidem habitualiter sed transiuncte in ipso tantummodo partu et ad hunc scopum. Nititur hic intelligendi modus ss. Patrum explicationibus. Sicut enim Paulus (1. Cor. XV. 44.) corpus glorificatum appellat *spiritale σωμα πνευματικόν* ratione qualitatum, inter quas est incorruptionē ἐν ἀρθροῖς; ita s. Leo (serm. 4. in nativ. c. 3.) editionem Christi in lucem dicit « originem spiritalem, » et auctor homiliae in nativ. Domini citatae a s. Cyrillo et in Cone. Ephesino, quae extat inter Opp. Chrysostomi T. VI. p. 394. (ed. Maur. Paris.), « nec Deus, inquit, ullam divisionem passus est (gignendo Verbum), genuit enim divine; neque Virgo corruptionem passa est pariendo, *spiritualiter enim peperit* (1)... in Deo enim non oportet rerum naturis attendere, sed omnipotentiae operantis credere. » Itaque sicut corpus post resurrectionem non desinit esse verum corpus, quamvis particeps fiat quarundam qualitatum supernaturalium, propter quas dicitur *spiritale*; ita partus Iesu infantis ex Virgine matre fuit verus partus, sed corpori virginis matris communicatae erant qualitates supernaturales, ut infans sine ulla laesione et corruptione

(1) Οὐσία ἡ περιέναι φύσην ὑπάγουσα τεκούσα, πνευματικόν γαρ ἔτεκε. In Tract. de Eucharistia thes. XI. n. 1. demonstravimus, a PP. corpus Christi in Eucharistia dici corpus *spirituale*, non quod verissimum corpus non sit, sed propter modum existendi ad analogiam spirituum.

(ἐν δυνάμει, ἐν ἀρχῇ τοῖς) Virginis matris ederetur; ac propter hunc modum supernaturalem merito nativitas « origo spiritualis », et mater « spiritualiter » peperisse dici potest. Hanc et partus veritatem et modum supernaturalem egregie expressit s. Amphilochius or. in Domini ὑπαπτωτην n. 3. (Gal. land. VI. p. 469). Obiicit sibi: « si ad Dominum refertur, quod scriptum est: omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur, Virgo non mansit virgo...aperta enim est Virginis vulva, si hoc ad Dominum habet relationem. » Respondet difficultati propositae. « Enimvero audi intelligenter: quod quidem attinet ad natum virginem, nullo prorsus modo virginea portae fuerunt apertae per voluntatem (omnipotentiam) eius, qui tunc parturiebatur, iuxta oraculum de ipso dictum: haec porta Domini, et ingreditur et egredietur, et porta clausa erit. Igitur quantum ad natum virginem, nullo prorsus modo apertae sunt portas virginiae (ὧς προς την παρθενικην τοινυ φυσιν, οὐδέ λοις ἡγεωχθησαν αἱ παρθενικαι πόλαι) (1); quantum ad potentiam autem Domini qui natus est, nihil Domino est oculus sed omnia sunt aperta, nihil est quod impedit, nihil quod obstat; omnia enim Domino sunt aperta. » Videlicet quavis corpus matris illibatissimum non fuerit apertum, quod fatene s. doctore contrarium foret virginitati, qualis matri Dei asserenda est perfectissima, Filius Dei caro factus vere tamen natus est ex virginia matre, cum omnipotenti Domino leges physicae non obstant; et ipse posuit per portas etiam inviolatas transire, per quas non nisi apertas et effractas alii omnes filii Hevae secundum

(1) Secundum haec intelligi debent ss. Patres, si quando filium prissimum matris vulvam aperisse dicunt. Illa locutio biblica est, quae licet desumpta sit ex eo quod secundum naturae leges accidit, de Christo usurpata veritatem tantummodo nativitatis, non autem naturalem nativitatis modum significat. Vide Petav. l. XIV. c. 5. n. 5. seqq.; Suarez in 3.P.T.II. disp. V. sect. 2; Valentia q.2. disp. 2. puncto 1; Asseman. c. 10. dissert. in III. T. gracie. lat. S. Ephrem. Utrum Tertullianus a doctrina et explicatione communis aliorum PP. re ipsa dissentiat, quaestio est hermeneutica, a qua dogmatis probatio non pendet (De carne Christi c. 23).

naturae leges oriuntur. Cf. s. Nyssen. T. II. p. 880. Ut appareat hunc, quem diximus, modum virginitatis communi sententia a ss. doctoribus praedicari, summa capita exhibeo doctrinæ Patrum, quorum verba apud theologos superius citatos et præ ceteris commodius apud Petavium sub longa ultra triginta magnorum nominum serie legi possunt.

Ex doctrina itaque Sanctorum a) distingui debet conservatio virginitatis in conceptione et eiusdem integritas in partu; et sicut illa, ita et haec in verbo Dei proposita credenda est. « Haec est Virgo quae in utero concepit, Virgoque peperit; sic enim scriptum est: ecce Virgo in utero accipiet et pariet filium: non enim conceptoram tantummodo Virginem, sed et paritum Virginem dixit» Concil. Mediol. inter epp. Ambros. ep. 42. n. 5. Idem alius verbis docent alii. b) Diserte haec doctrina saepè declarata est. « Sigillum virginitatis inviolatum servavit Deus, quia Verbum cum esset qui est incarnatus, nullis portis ad ingressum et egressum indignit; » virginæ manente natura partus Domini contigit; » filium transiens per ipsam et clausam servans; » clausis naturae ianuis processit; et (ut est in acclamatione Concilii oecumenici Chalcedonensis) « Deus, ut Deum debet, uterum Deiparae obsignavit. » Frequentissima est comparatio cum resurrectione Christi apud plerosque PP. recurrens. c) Sicut obsignato sepulcro resurrexit, sicut per portas clausas ingressus est ad discipulos, ita nascendo inviolatis sigillis virginitatis et inconcussis foras prosiluit. » « Ipse virtus, inquit Augustinus, per inviolatae matris virginæ viscera membra infantis eduxit, quae postea per clausa ostia membra iuvenis introduxit» ad Volus. ep. 137. n. 8. d) Dicunt, modum nativitatis esse « dignum Deo nascente mysterium »; esse modum « inciffabilem », « quem non humanus sermo neque sensus potest comprehendere »; non tamen ideo dubitandum sed credendum esse. Unde appellant ad Dei omnipotentiam: « demus Deum aliiquid posse, quod nos fateamur investigare non posse; tota ratio facti est potentia facientis » ait Augustinus l. c. ad Volusianum. « Si creditus conceptum virginis, credere debemus et partum, utrum

que impossibile videtur homini, sed est omnipotentiae divinae parvum..... cuius facti fidem si quis adhuc terrena cogitatione depressus sensu carneo praepeditus tardiore gressu sequitur, ac de Dei omnipotentia infideli corde cunctatur, discat ex Evangelio Ioannis eundem Deum post resurrectionem suam bis ad Apostolos clausis utique ianuis introisse » Gaudent. Brix. tract. 9. de Evang. lect. 2. p. 281. Provocant ad alia miracula Christi: « qui disrupta corporum membra in aliis poterat integrare tangendo, quanto magis in sua matre, quod invenit integrum, potuit non violare nascendo? » Fulgen. serm. de nat. « Non ergo excedit fidem, quod homo exivit de virgine, quando petra fontem profluum scaturivit, ferrum super aquas natavit, ambulavit homo super aquas » etc. Conc. Mediol. ep. Ambros. 42. n. 7. ε) Illustrant prodigium comparisonibus, inter quas elegantissimae ductae ab oculo, in quem sine laesione incidit radius, ut nascatur imago; a mente, quae sine corruptione exprimit verbum; a manna, quod purissimum manens generat saporem suavissimum. « Ipsam Mariam manna dixerim, quia est subtilis et splendida, suavis et virgo, quae velut coelitus veniens cunctis Ecclesiariis populis cibum dulciorum melle defluxit » s. Maxim. hom. in ramos palm. p. 138. Singularis est comparatio in officio Syrorum feria 3^a ad Vesperas, et feria 5^a ad offic. nocturnum, ubi Maria dictatur epistola, quae non prius scripta et tum denum obsignata est, sed quam obsignata Deus ipse scripsit, et quae quin sigillum solveretur, lecta est. Cf. Epiphan. haeres. 30.

Haec, puto, satis sunt ad declarandum sensum, quo in Ecclesia sanctissimae matris virginitas etiam in partu servata, semper intellecta est.

De errore Ratramni saec. IX. adversus quem scripsit Paschias Radbertus, vides dissertationem Mabillonii in praefat. in saec. IV. Benedictinum c. 3, quae exstat etiam in Thesauro Zaccariae T. IX.

III. Ultimum quod in thesi proponimus, est perpetuitas virginitatis beatissimae Dei genitricis. De hac constat luculenter ex praedicatione ecclesiastica et traditio-

ne, quae omnes habet characteres traditionis divino-apostolicae.

Nam a) saltom ex multis iam saeculis eam virginitatis perpetuitatem velut fidei dogma in Ecclesia praedicari et a fidelibus credi, sine demonstratione constat, quae nota vel sola ad ostensionem traditionis divino-apostolicae sufficeret. b) Praeterea ex superioribus constat, in totius christiana antiquitatis professione, in symbolis fidei, in liturgiis, in praedicatione Patrum proprium et insigne nomen Dei matris semper fuisse nomen *Virginis et semper Virginis*. c) Quam primum saeculo quarto Helvidius, Iovinianus, Bonosus in Illyrico (Sardicea probabilius) Episcopus (1), et qui *zvitvixzvirz* appellatur ab Epiphano haer. 78, ausi sunt docere, S. Mariam non semper permansisse virginem sed liberos deinceps ex s. Iosepho suscepisse, undique in Ecclesia de impietate, de sacrilegio, de blasphemia clamulatum est, et auctores damnati sunt haereseos. Sirius Pontifex vel alius in epistola, qua iudicium de Bonoso committitur Episcopis Illyrici, de hoc errore ait: « qui hoc adstruit, nihil aliud quam perfidiam Iudeorum adstruit... claudit sua ora *perfidia*; obmutescat, ne matrem Domini aliisque audeat temerare convicio » (Concil. Collect. Mansi T. III. p. 675.) (2). Pariter Ambrosius (de institut. virginis c. 5-9.) data opera Bonosus tamquam sacrilegum refellit. « Fuerunt, inquit, qui eam (Mariam) negarent virginem perseverasse. Hoc *tantum sacrilegium* silere iamdudum maluimus, sed quia causa vocavit in medium, ita ut eius prolapsionis etiam Episcopus argueretur, indemnatum non putamus relinquendum. » Ita et Hieronymus libro integro contra Helvidium nihil aliud intendit nisi eversionem huius haeresis, quam n. 16. « scelus ac blasphemiam » appellat, et n. 13. auctoris «aecum furorem, in proprium exitium mentem

(1) « Sardicensis Bonosus qui a Damaso Urbe Romae Episcopo prae-dannatus est, » inquit Marinus Merector in refut. anathemat. Nestorii n. 15. ed Garnerii P. II. p. 128. cf. Garnerii notam p. 130.

(2) Nomine Sirius edidit epistolam hanc Holstenius, alii Damaso, alii ascribunt alii in Italia Episcopo. Vide Maurinos in Opp. Ambros. T. II. post. ep. 56. p. 1008.

vesanam exsecratur; « tu, ait ibidem Helvidio, contaminasti sanctuarium Spiritus Sancti » (Hieronym. Opp. ed. Vallars. T. II.). Similiter Epiphanius (haeres. 78. n.5.) haeretim eandem « vanum commentum et blasphemam suspicionem contra sanctam Mariam semper Virginem appellat. » Nomine eodem blasphemiae proscriptit errorem Gennadius de Eccles. dogm. c. 69. Saeculo iam III. Origenes (hom. 7. in Lue. T. III. p. 940.) (1) commemorat quempiam, qui idem, quod postea Helvidius, senserit; sententiam vero etiam ipse Origenes haereticam esse dicit. « Debemus hoc loqui, ne simplifices quique decipiantur, ea quae solent opponere haeretici, confutare. Ita tantum quippe nescio quis prorupit insaniae, ut assereret negatam fuisse Mariam a Salvatore, eo quod post nativitatem illius iuncta fuerit Ioseph... Porro quod assenserunt eam nupsisse post partum, unde approbant non habent. »

Damnam igitur Patres illam doctrinam plane ut haereticam, ac proinde dogma perpetuae virginitatis ss. matris revelatum esse docent; quod insuper manifestum est ex modo, quo PP. veritatem propugnant et oppositum errorum reiciunt. Argumenta omnia sunt dogmatica petita vel ex revelata dignitate matris Dei, in qua veritas altera iam continetur implicita, vel ex appellatione Virginis, vel ex constantia Virginis, quae professa est (2) se virum non cognoscere, vel ex figuris propheticis, vel ex historia matris commendatae Ioanni in ultimo Christi testamento, vel deinde ex constanti traditione. « Numquid non possem, inquit Hieronymus cont. Helvid. n. 17, tibi totam veterum scriptorum seriem commovere, Ignatium, Polycarpum, Ireneum, Justinum martyrem multosque alios apostolicos et eloquentes viros? » Hoc ipsum aliis verbis velut argu-

(1) Textu graeco deperdito supersunt homiliae istae in Lue. in latini versae a s. Hieronymo.

(2) Praecclare s. Ambros. de instit. virgin. c. 7. n. 5: « quomodo extorqueri potuit integritas Mariae... eius tanta gratia, ut non solum inseparabilitatis gratiam reservaret, sed etiam his, quos viseret, integratatis insigne conferret... Nec immorito mansit integer corpore (Baptista), quem tribus mensibus oleo quodam suae praesentiae, et integratatis unguento Domini mater exercuit. »

mentum ineluctabile Epiphanius opponit Antidicomarianis, quod scilicet per omnes aetates nemo Christianus unquam Mariam appellaverit, quin eam velut nomine insigni et tessera ei propria cognominaverit Virginem (haeres. 78. n. 6.).

Etiamsi igitur in verbo Dei scripto perpetua virginitas Dei matris non contineretur, ea nihilominus a Spiritu Sancto per Apostolos Ecclesiae revelata ac tradita credi deberet. Verum ipse iam modus defensionis Patrum satis indicat, voluisse Spiritum Sanctum, ut hoc purissimae sponsae suae decus etiam divinis Scripturis consignaretur, licet earum sensus per praedicationem ecclesiasticam et explicationem custodum depositi factus sit apertior, ut quod in Scripturis continetur vel implicite vel minus expresse, credatur iam explicitum et intelligatur illustrius. Inter Scripturarum loca, ad quae Patres appellant, iuvabit advertere praesertim ad modum excellentiae, quo mater Emmanuelis ab Isaia et ab Evangelistis dicitur ἡ περιθών; ad certam deinde Dominae voluntatem servandi virginitatis integrum decus, quam Spiritus Sanctus voluit Scripturis consignatam Lue. I. 34, et quam virginitatis consecrationem concepto voto ss. Patres et theologi magno numero interpretantur (vide S. Th. 3. q. 23. a. 4. et reliquos apud Suarez in hanc q. disp. VI. sect. 2; Petav. l. XIV. c. 4; Bellarmin. l. de monachis c. 22.). Certe si simil comprehendantur haec capita in Scripturis revelata, virginitas in conceptu et partu Salvatoris, nomen Virginis quo per excellentiam designatur, dignitas matris Dei, quibus a Patribus additur commendatio matris a moriente Filio facta Ioanni; perpetua virginitas in Scripturis ipsis revelata censeri debet. His vero suppositis Patres merito argumento negativo, ex Scripturis silentio de nuptiarum usu et Mariae filiis, vindicant valorem argumenti positivi pro eius perpetua virginitate. « Ut haec quae scripta sunt non negamus, inquit Hieronymus cont. Helvid. n. 19, ita ea quae non sunt scripta, renimus. Natum Deum esse de virgine credimus, quia legimus; Mariam nupsisse post partum, non credimus, quia non legimus. »

Difficultates seu potius nugas, quas adferabant Helvidius et Bonosus ex nomine « mulieris », ex commemoratione « fratrum Domini », ex modo loquendi Matth. I. 18. 25. etc., cum responsionibus amplissimis habes apud Ambros. de instit. virg. c. 5. sqq. et apud Hieronym. contr. Helvid.

Corollarium 1. Quod in Christum ipsum, sicut generationem in eo nihil peccati fuit aut esse potuit, ita etiam nihil peccati originalis transire potuit, causa prima et ex qua vel sola sequitur cuiusvis peccati repugnantia, profecto ea est, quod hic homo est verus Deus. Sed de hac impiccantia alias dicemus; nunc ex modo ipso supernaturali conceptionis « de Spiritu Sancto » deducimus, a sanctissima illa, impolluta et « spirituali origine » quamcumque peccati rationem esse alienissimam. Sub maledicto enim et peccato naturae invento per primum parentem ii soli sunt, quibus per generationem naturalem « ex voluntate viri et ex voluntate carnis » communicatur natura, quae in primo parente velut in radice fecunda ac consequenter in omnibus filiis *naturali lege* ex ipso ex crescentibus est peccato infecta. Si ergo Deus ex substantia unius posteriorum Adae non per generationem ex viro, sed supra et contra leges propagationis naturalis formaret hominem, ut Hevam quondam ex costa Adae, is maledicto et peccato naturae subesse non posset. Quare licet Christus secundum carnem genitus sit per veram generationem *maternam*, atque ideo vere pertineat ad genus nostrum, quia tamen insita naturae efficacia ad sui propagationem hic nullum habuit locum et efficientia tota erat ex Spiritu Sancto, caro et natura humana Christi est quidem vera caro derivata ab Adamo et natura ex nostro genere, attamen spectata etiam sola origine nullo modo et nullo sensu est *carnis peccati*. Unde ss. Patres urgere solent illud Rom. VIII. 3: « Deus Filium suum mittens in similitudinem ἡτούχτη carnis peccati », ex quo arguunt, Christum veram habere carnem et naturam nostram, non tamen *carnem peccati* (vide August. de Genes. ad litt. I. X. c. 18.).

Ex his porro deduces sequentia. *a)* Inter praeservationem immaculatae matris a peccato originis et inter repugnan-

tiam nominatum peccati originalis in Filio eius maximum est discrimen spectato etiam, ut hic instituimus, solo conceptionis modo. Illa, non autem Filius ratione modi propagationis obnoxia fuisset peccato, nisi intuitu meritorum Christi Salvatoris et ideo ex abundantiori redemptione (1) et singulari Spiritus Sancti privilegio donum gratiae eius animam in ipsa creatione ac infusione in corpus prevenisset. Hoc sensu Patres quandoque dicunt, « carnem Mariae carnem peccati fuisse, sed Spiritu sanctificatam et emundatam. » Quae Spiritus sanctificatus ad duo pertinebat, et in diversa Patrum contextibus modo ad unum modo ad alterum horum duorum refertur, ut videlicet *a)* anima, in infusione in corpus propagatum secundum concupiscentiae legem, non inficeretur peccato; et *b)* ut deinde ex carne Mariæ supra omnem legem naturae sola efficiens Spiritus Sancti virtute efformaretur caro Christi. Ex hoc discrimine et ex hac ratione *carnis peccati* intelliges plerique veterum testimonia, quae vel solum Christum a peccato originali liberum, vel etiam directe beatissimam Virginem ei obnoxiam fuisse indicare nonnullis theologiis videbantur. Lege quae protulit Petavius de Incarn. I. XIV. c. 2. cum responsionibus Zaccariae ex Benedecto Plazza desumptis. *b)* Non eodem modo Christus secundum carnem erat in lumbis patrum, sicut alii homines et etiam sicut beata Maria Virgo ibi fuerunt. Christus fuit in illis secundum carnem tantum, quae bona est creatura, non autem secundum modum propagationis naturalis ex concupiscentiae lege, quo ibi erant ali omnes. Ita distinguit Augustinus de Genes. ad litt. I. X. n. 35. « In lumbis Abrahae secundum carnem et Levi et Christus, sed Levi secundum concupiscentiam carnalem, Christus autem secundum solam substantiam corporalem.... Secundum hoc quod de matre accepit, etiam in lumbis Abrahae fuit. » Hinc *c)* dum Abraham cum omnibus suis posteris h. e. cum universo populo electo, qui erat in lumbis eius, ac proinde etiam cum sacerdotibus Leviticis coram Melchisedech sacerdote Altissimi et typo sacerdotii Christi expiatoris de-

(1) Vide Bullam dogmaticam « Ineffabilis » SS. D. N. Pii IX.

cimas offerendo professus est se indigum expiationis derivandae a sacerdotio Christi; Christus sane non fuit in lumbis Abrahæ secundum eam rationem, secundum quam Levi et ibi fuit et in patriarcha Abraham decimatus est Heb. VII. De hac re disputat Augustinus Gen. ad litt. I. X. c. 19-21. et ex illo deinde omnes Scholastici. Cf. S. Th. 3. q. 31. a. 8. d) Nihil est commentum, quod in Adam aliqua pars substantiae servata sit immunis a peccato, ex qua deinde propagata usque ad Mariam formaretur corpus Christi. Nec enim Maria aliter fuit in patribus nisi ut in cause genebrante, et per illam, ex cuius sanguine Christus conceptus est, mediate fuit et ipse Christus secundum carnem in semine patrum (S. Th. I. c. a. 6.). e) Quamvis exclusio omnis maculae in ipso Christo non pendeat ab immunitate matris immaculatae a peccato originali, negari tamen non potest, cum dignitate maternitatis divinae proxime nexam esse ex multiplici ratione præservationem a peccato originis, et cum puritate respondente dignitati matris Dei peccatum consistere non posse. Sed haec sunt alterius loci. Nunc illud solum ex præcedentibus infero: quemadmodum per conceptionem virgineam ex operante virtute Spiritus Sancti fit, ut caro Christi etiam secundum modum propagationis nullatenus sit *caro peccati*, ita huius doctrinae sensus saltem perfectione et plenior evadit eo, quod ipsa mater, ex qua caro Christi desumpta est, per prævenientem gratiam Spiritus Sancti nulli umquam corruptioni peccati fuit obnoxia.

Corollarium 2. Filius naturalis non est nisi eius, a quo et ex cuius substantia habet naturam per generationem communicatam. Est igitur Christus naturalis Filius Dei Patris secundum divinam, filius Virginis matris secundum humanam naturam (cf. supra p. 57.); nullatenus autem filius est Spiritus Sancti vel SS. Trinitatis. Non enim de substantia Spiritus Sancti sed de potentia, nec generatione sed iussione et benedictione conceptus est (Faustus Regiensis in append. sermon. s. Aug. serm. 234. n. 5. ed. Maur.). Particulis igitur « de Spiritu Sancto » gr. *ἐκ πνεύματος ἡγιου* Matth. I. 20, « ex Spiritu Sancto » in sym-

bolis aliisque monumentis ecclesiasticis causa designatur supernaturaliter efficiens, non vero principium ex sua substantia generans. Cf. S. Th. 3. q. 32. a. 2. Animadversio autem Scholasticorum de discrimine particularum *ex et de*, quod haec altera consubstantialitatem adsignificet, non videtur magni esse, cum illud nec constanter a scriptoribus observetur nec hoc loco applicari commode possit, quia Deus Filius dicitur *de* Spiritu Sancto esse non secundum eam naturam, qua ei consubstantialis est; secundum hanc enim divinam naturam de Deo Filio est Deus Spiritus Sanctus, non de Deo Spiritu Sancto Deus Filius. Insuper in textu graeco Matthæi non est *de* sed *ex* Spiritu Sancto.